

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การใช้เซลล์ต้นกำเนิดในขณะนี้ยังไม่ถือว่าเป็นการประกอบวิชาชีพเวชกรรม นอกจากการใช้ที่เกี่ยวกับโรคเลือดหรือทางโลหิตวิทยา เพราะมิใช่การรักษาตามกรรมวิธี และหลักวิชาทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของวิชาชีพ แต่เป็นการใช้วิธีการใหม่ในการรักษา ทำให้ไม่อาจอยู่ใต้บังคับของกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพเวชกรรม จึงอาจจะขาดมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม เพราะถ้าเป็นการประกอบวิชาชีพเวชกรรมแล้ว จะต้องอยู่ภายใต้สภาวิชาชีพที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบจริยธรรม มาตรฐานการรักษา และรณรงค์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับความปลอดภัยในการเข้ารับการรักษาด้วยวิธี หรือแนวทางใหม่ๆ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ส่วนการใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิตนั้น วิธีการรักษาดังกล่าวมีผลการวิจัยรับรอง มาตรฐานการรักษาและเป็นที่ยอมรับระดับในสากล จึงมิใช่การรักษาโดยใช้วิธีการใหม่ แต่เป็นการบำบัดโรคตามนิยมของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม เมื่อเป็นการประกอบวิชาชีพเวชกรรม จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพเวชกรรม และขณะนี้หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาด้วยเซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิตได้วางมาตรฐานและกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรักษาด้วยวิธีดังกล่าว ทำให้ค่อนข้างมั่นใจในการเข้ารับการรักษาด้วยการใช้เซลล์ต้นกำเนิดเม็ดโลหิต หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

เมื่อการใช้เซลล์ต้นกำเนิดมิใช่การประกอบวิชาชีพเวชกรรม การกระทำใดๆ เกี่ยวกับการใช้เซลล์ต้นกำเนิดในลักษณะที่เป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายมนุษย์ และมีได้กระทำตามกรรมวิธีและหลักวิชาทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของวิชาชีพ เป็นการคิดค้นขึ้นใหม่หรือการทดลองรักษา จึงมีลักษณะเป็นการทดลองในมนุษย์ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนก่อนทำการทดลองในมนุษย์ได้ จึงจะเป็นการทดลองในมนุษย์ที่ถูกต้อง กล่าวคือ ต้องเสนอผ่านคณะกรรมการการวิจัยในคนของกระทรวงสาธารณสุขหรือหน่วยงาน

ที่แพทย์ผู้นั้นสังกัด และต้องผ่านหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่กำหนดไว้ หากมิได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนดังกล่าว ก็ถือว่าเป็นการทดลองในมนุษย์ที่ไม่ถูกต้อง หากเกิดอันตรายหรือผลเสียแก่ผู้เข้ารับการทดลอง ผู้ทำการทดลองจะไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบข้ออ้างต่างๆ ขึ้นต่อสู้เพื่อยกเว้นความผิดได้ นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการทดลองในมนุษย์ดังกล่าวอาจไม่ได้รับการยอมรับ เพราะถือว่าเป็นการทดลองในมนุษย์ที่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง ทำให้การวิจัยหรือทดลองนั้นต้องสูญเปล่า

แต่ที่เป็นประเด็นปัญหาในปัจจุบันคือ สถานพยาบาล หรือบริษัทข้ามชาติหลายแห่งที่เปิดให้บริการเกี่ยวกับเซลล์ต้นกำเนิด มิได้แจ้งให้ผู้เข้ารับบริการทราบว่า การเข้ารับบริการดังกล่าวเป็นการทดลองในมนุษย์ เพราะเรื่องเซลล์ต้นกำเนิดยังอยู่ในขั้นตอนของการวิจัยทั้งสิ้น แต่ทำให้เข้าใจว่าเป็นการเข้ารับการรักษาโรคตามกรรมวิธีและหลักวิชาทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของวิชาชีพ เป็นการรักษาด้วยวิธีการที่ทันสมัย ซึ่งสถานพยาบาลหรือบริษัทข้ามชาติเหล่านั้นอาจจะยังไม่เข้าใจด้วยว่า ที่ตนกระทำอยู่นั้นมิใช่การบำบัดรักษาโรค แต่เป็นการวิจัยหรือทดลองในมนุษย์ ทำให้ไม่ได้ดำเนินการให้ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของการทดลองในมนุษย์ด้วยซ้ำไป

เซลล์ต้นกำเนิดยังอยู่ในขั้นตอนของการวิจัยจึงยังไม่มีผลที่แน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความปลอดภัย หากนำสิ่งที่ยังอยู่ในขั้นตอนของการทดลองมาใช้แล้ว ย่อมมีโอกาสสูงที่จะเกิดผลร้ายหรืออันตรายแก่ผู้ที่เข้าทำการรักษา ซึ่งจะทำให้แพทย์หรือผู้ที่ใช้เซลล์ต้นกำเนิดนั้นต้องรับผิดชอบ โดยพิจารณาเป็นกรณีไปว่าจะเป็นการกระทำความผิดในฐานใดได้บ้าง อาทิเช่น ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา หากเป็นกรณีที่รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่าจะอันตรายแก่ผู้เข้ารับการรักษา แต่ยังคงฝืนกระทำไป หรืออาจผิดฐานกระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เพราะนำสิ่งที่ยังไม่แน่นอนมาใช้ หรือกรณีที่ไม่ถึงแก่ความตาย แต่ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจจากการใช้เซลล์ต้นกำเนิด อาจเป็นต้องรับผิดชอบทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายและจิตใจ หรือกรณีที่ได้รับอันตรายสาหัสอาจจะได้รับโทษหนักขึ้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแต่ละกรณีไป

การใช้เซลล์ต้นกำเนิดเป็นเรื่องใหม่และน่าตื่นเต้น ประกอบกับการโฆษณาที่เกินจริง หรือมีลักษณะเป็นการบอกกล่าวเฉพาะความสำเร็จหรือสมมุติฐานของเทคโนโลยีในอนาคต ทำให้ผู้ที่สันทัดในการรักษาด้วยเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันทุ่มเททรัพย์สินเงินทองเพื่อหวังว่าจะเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะหายทนทุกข์ทรมานจากความเจ็บป่วย หรือกลุ่มบุคคลผู้มีกำลังทรัพย์ที่ต้องการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อในอนาคตจะได้ใช้เซลล์ต้นกำเนิดนี้รักษาโรคภัยได้ แต่เซลล์

ต้นกำเนิดในขณะนี้ยังอยู่ในขั้นตอนของการวิจัย การนำต้นกำเนิดไปใช้หาประโยชน์ในเชิงธุรกิจ จึงอาจจะเป็นการหลอกลวงประชาชนได้ เพราะประชาชนเข้าใจว่าเป็นการรักษาตามกรรมวิธี และหลักวิชาการทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของวิชาชีพ หากไม่ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น การรับฝากเลือดจากสายสะดือของทารกซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าวสูง และอาจจะมีค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษารายปีอีกด้วย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว เซลล์ต้นกำเนิดที่ได้จากเลือดจากสายสะดือของทารกนั้นไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานนัก บางทีกว่าทารกผู้นั้นจะโตขึ้นจนมีโอกาที่จะเป็นโรคต่างๆ แล้วนำเอาเซลล์ต้นกำเนิดที่เก็บรักษาไว้มานั้น เซลล์ต้นกำเนิดนั้นอาจจะหมดอายุไปก่อน หากมีการแจ้งข้อเท็จจริงส่วนนี้ ประชาชนอาจจะไม่ใช้บริการเก็บรักษาเซลล์ต้นกำเนิดได้ หรือถ้ายังอยากที่จะเก็บรักษาอยู่ก็จะถือว่าเป็นการยินยอมสมัครใจเข้าร่วมการทดลองเอง และต้องพร้อมที่จะรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ การไม่แจ้งข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญหรือจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าวนั้น อาจจะเป็นการปกปิดหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จเพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน อันเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้ เพราะการที่ไม่ได้บอกว่าการใช้เซลล์ต้นกำเนิดดังกล่าวเป็นการทดลองในมนุษย์ยังไม่ใช่การรักษาโรคก็เท่ากับเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จแล้ว

ผู้ที่ใช้เซลล์ต้นกำเนิดโดยไม่ถูกต้องจะอ้างความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าวเพื่อยกเว้นความผิดนั้นไม่ได้ เนื่องจากการใช้เซลล์ต้นกำเนิดยังไม่มีผลยืนยันที่แน่ชัดถึงประสิทธิภาพและความปลอดภัย การนำมาใช้กับมนุษย์โดยที่มิได้มีการให้ข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วน แม้จะเป็นความยินยอมก็ตาม แต่เป็นความยินยอมโดยสำคัญผิด ซึ่งมีผลทำให้ความยินยอมนั้นเสียไปไม่อาจนำมาใช้เป็นข้ออ้างยกเว้นความผิดได้ ดังนั้น เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่มากและยังอยู่ในขั้นตอนของการศึกษาวิจัย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ต้องให้ความกระจ่างแก่ประชาชนผู้ที่จะเข้าร่วมรับการรักษาหรือเข้าร่วมในการทดลองให้ทราบถึงข้อดีข้อเสีย อันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น และรายละเอียดที่สำคัญต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่จะเข้าร่วมการทดลองได้ใช้ประกอบการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมด้วยหรือไม่ จึงจะถือได้ว่าเป็นการใช้ความยินยอมที่บริสุทธิ์ เช่นนี้ผู้ทำการทดลองสามารถใช้อ้างเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบได้ และควรทำเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างไรก็ตาม การให้ความยินยอมนั้นมีขอบเขตจำกัด ไม่สามารถให้ความยินยอมได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้จะให้ความยินยอมแต่ไม่อาจใช้เป็นข้ออ้างในการยกเว้นความผิดได้ เช่น ยินยอมให้ใช้เซลล์ต้นกำเนิดในกรณีที่มีการกระทำเช่นนั้นอาจจะได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต เพราะเสมือนกับเป็นการยอมให้ผู้อื่นฆ่าตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุที่แท้จริงมาจากการที่นำเอาการทดลอง หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาหาประโยชน์ในเชิงธุรกิจก่อนที่เทคโนโลยีดังกล่าวจะสามารถพัฒนาถึงขั้นที่นำมาใช้ได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ประชาชนผู้หมดทางเยียวยารักษาและเป็นผู้มีกำลังทรัพย์ส่วนหนึ่งจึงยอมทำทุกวิถีทางเพื่อหวังว่าจะหายหรือทุเลาจากความเจ็บป่วยที่ได้รับอยู่ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวควรให้ข้อมูลที่ครบถ้วนแก่ผู้ที่เข้ารับการรักษา เพราะนอกจากจะเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหายแล้ว ยังเป็นการป้องกันตนเองจากความรับผิดที่อาจเกิดขึ้นได้ตามที่ได้เสนอไปข้างต้นแล้ว

กรณีนี้อาจมิใช่เรื่องช่องว่างของกฎหมายเพียงอย่างเดียว แม้ว่าจะมีการออกข้อกำหนดหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องเซลล์ต้นกำเนิด แต่เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นอีก หากจะแก้ปัญหาด้วยการออกข้อกำหนดหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้นอีก ซึ่งเทคโนโลยีนั้นมีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเร็วในขณะนี้อาจจะอยู่ในขั้นตอนของการทดลองแต่ในระยะเวลาไม่นานอาจพัฒนาจนสามารถนำมาใช้ได้อย่างปลอดภัยก่อนที่จะมีการกำหนดแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ ก็ได้ การแก้ปัญหาด้วยการออกกฎหมายอาจเป็นการทำให้มีกฎหมายมากเกินไปจนความจำเป็นซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมเท่าใดนัก เพราะกฎหมายที่มีอยู่ในขณะนี้ก็สามารถปรับใช้ได้ระดับหนึ่ง

การแก้ปัญหาด้วยการกำหนดให้มีกฎหมายในเรื่องนั้นๆ เป็นการเฉพาะก็เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีวิธีหนึ่ง แต่วิธีการที่ดีที่สุดก็คือการป้องกันมิให้ปัญหาเกิดขึ้น สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงมาจากความไม่รู้ทั้งผู้ประกอบการเกี่ยวกับเซลล์ต้นกำเนิดเองและประชาชนทั่วไป แต่กรณีของผู้ประกอบการนั้นจะอ้างว่าไม่รู้ว่าการกระทำของตนสามารถนำสู่รักษาได้จริงหรือยังคงจะฟังดูไม่น่าหนัก เพราะเป็นผู้ประกอบการในเรื่องดังกล่าวควรจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างดี แต่อาจจะเป็นกรณีการผลอเลหรือการฉวยโอกาสมากกว่า ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะไม่ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว เพราะเรื่องบางเรื่องเป็นเรื่องใหม่เป็นเรื่องในทางเทคนิคมีความสลับซับซ้อนเข้าใจได้ยาก ประกอบกับไม่ต้องการทนทุกข์ทรมานกับโรคร้ายต่างๆ จึงเข้ารับการรักษาโดยไม่รู้รายละเอียดเกี่ยวกับการรักษานั้นเลย อาจจะทราบเป็นอย่างดีอีกครั้งหนึ่งเมื่อเป็นคดีความฟ้องร้องกันในศาลแล้ว

ประชาชนเองควรแสวงหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ก่อนที่จะเข้ารับการรักษา เพราะอย่างน้อยก็เป็นการไม่ประมาท และยังสามารถเปรียบเทียบในเรื่องต่างๆ อีกด้วย เช่น โรงพยาบาล แพทย์ วิธีการที่จะใช้ในการรักษา หรือค่าใช้จ่ายในการทำการรักษาพยาบาล เพื่อจะได้เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ ควรเก็บเกี่ยวความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ เพื่อให้ตนเองตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันได้ทัน เนื่องจากไม่อาจปฏิเสธสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ ทั้งนี้ ผู้ที่จะทราบดีและทราบก่อนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือวิธีการที่ต่างไปจากที่เคยปฏิบัติกันมา ก็คือประชาชน หากช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องดูแลหรือแจ้งให้หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ และให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแก่สังคม ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา หรือความสูญเสียเกิดขึ้นได้

องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลเรื่องดังกล่าวควรดำเนินการในเชิงรุก คือ ประชาสมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องจะได้ไม่หลงเชื่อ หรือตกเป็นเหยื่อของผู้ที่หวังเอาแต่ผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงจริยธรรม หรือออกตรวจเพื่อดูว่ามีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีใช้การบำบัดรักษาตามกรรมวิธีและหลักวิชาทางการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของวิชาชีพมาใช้หรือไม่ แล้วดำเนินการในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยที่ไม่ต้องรอให้เกิดความเสียหายหรือผู้มาร้องเรียนก่อนจึงค่อยตื่นตัว